

Համբարձում

Կարծիր
- Գեղեցի

84

\$ - 74

1911

5545

1911 № 480

ИНСТИТУТ
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

Եւրո Փօլէ

Հրատ. Ա. Դոնդախչեանցի

264

Գրքննէլ Երոս

ԿԱՐՄԻՐ— —ԳԻՇԵՐԸ

(Պատմութեան)

Թարգ. Յար. Միրզախանց

ИНСТИТУТ
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

Թիֆլիզ

Յպարան Վրաց Հրատարակչական Ընկ.

1911

84
8-74

ИНСТИТУТ
ТЕХНИЧЕСКОГО
АКАДЕМИИ НАУК
СССР

53-144

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻՇԵՐԸ

Գեղեցիկ, լուսնեակ՝ գիշեր էր։
Չամբով արագ գնում էին երկու նրիտա-
սարդներ. մէկը հարսնացու, միւսը՝ փե-
նացու։ Պարոնի գլխարկի տակից երևում
էր լուրջ, եռանդոտ դէմքը։ Հարսնացուի
ոսկեգոյն, գանգուր մազերից ներքե
ժպտում էին ներա չըթուներներն ու խոր-
ամանկ աչքերը։

Փողոցային լապտերներն ու կիչէ-
լահալուայի կայարանի հրավառութիւն
լուսաւորում էին մայթերն աղօտ կերպով
Շասս փողոցի անկիւնում սկսում էին
գործարանի առանց պատուհանների պա-
տերը. քիչ հեռուն, փողոցն անյայտա-
նում էր երկաթուղու կամարի տակ։
Իհրաւրը, որն երկաթուղային ծա-
ւայող էր, դառնալով իւր ընկերուհուն՝
ասաց. —

— Յրանսենիտ, բաժանուէնք այստեղ.
ետ դարձիր։

Օրիորդի գեղեցիկ աչքերը մթու-
թեան մէջ պատուեցին տխրութեամբ։

Ներա շրթունքները քմահաճօրէն ծամա-
ծռուեցին և յանդիմանելով չնչաց.—

—Արդէն... պ. Բերալ, իսկապէս չէի
մտածում, որ փեսացուիս այդպէս շուտ
կձանձրացնի՝ մեր ապագայ նիստ ու կա-
ցի, տնտեսական մեծ ու փոքր նախա-
գծերի ու բախտաւոր լինելու մասին
եղած խօսակցութիւնը:

Բերալը նըբազգաց էր յանդիմա-
նութեան և պարոն բառը նրան վշտա-
ցրեց:

Դանդաղ քայլում էին փողոցով,
որ փակուած էր ամեն կողմից, որպէս
բանտային բակ: Նա նայում էր խորին
բերկրանքով և քնքշօրէն այն մատաղ,
դեռատի, վայելչակազմ, այնքան պար-
կեշտ, սև հագուստի մէջ սքանչելի օրի-
որդին. Վերջապէս, հասնելով կամուրջին՝
նա կանգնեց և, աւելի պնդելով քան
առաջ՝ ասաց.—

—Եթէ այսքան ուշ չլինէր և անվտանգ
տուն հասնելուդ համար չկասկասկածէի,
պտտրաստ էի քեզ երկար լսել, իմ ա-
ղաւնեակ: Բայց այստեղ շատ վտանգա-
ւոր է... Վաղն առաւօտեան դու պիտի
գնաս գործի դերձակահուդ մօտ, իսկ

ես տասը ըռպէից յետոյ պէտքէ հերթա-
պահութեան գնամ:

—Կայարանը երկու քայլով հեռու է
միայն: Տեսողութիւնս սուր է և ես
այստեղից տեսնում եմ, որ կայարանա-
կան ժամացոյցը ցոյց է տալիս տասներ-
կուսից քառորդ պակաս. ուրեմն՝ մենք
բաւականին ժամանակ ունենք:

—Ես ցանկանում եմ, ասաց Բերալը,
քեզ ուղեկցել գործարանից էլ այն կողմը:
Այնտեղ ես կսպասեմ այնքան, մինչև որ
դու կըհասնես բազմերթեկ փողոցը այդ
պահուն ես հանգիստ կլինեմ:

—Իսկ ես ցանկանում եմ երկար մնալ
քեզ հետ,—յամառեց Փրանսինետը—մի
մերժիլ ինձ, իմ ընկեր: Ես կասկածաւոր
եմ և քո մասին այնպիսի բաներ կմտա-
ծեմ... որ կսկսեմ ինձ զգալ շատ ան-
բախտ: Մի անհանգստանալ ինձ համար.
ես ոչոքից և ոչնչից չեմ վախենում:
Սէրն երջանկութիւն է բերում:

Բերալն ատիպուած էր համաձայնել:
Նրանք՝ կըքոտուութեամբ զրկախառ-
նուելով՝ մօտան կամուրջի տակը: Նրանց
շրթունքները միաւորուեցին փոխադարձ
հաւատով. նրանք պատկանելու էին մի-

մեանց և այնքան քնքոյշ էին այդ ժամին: Ականից դուրս գալով՝ նրանք շարունակում էին համբուրուել: Խաւարից յետոյ, կայարանային և լաւոտերներէ նսեմ լուսաւորութիւնից նրանց աչքերը կուրանալու չափ մթնեցին: Սիրոյ արեւցոլթեան մէջ՝ հազիւ նկատեցին երկու ստուերներ, որոնք մօտիկից անցան հապճեպով և կորան մթութեան մէջ:

Իրար ձեռքից բռնած՝ գիւղական պարզամտութեմբ, սիրահարները դանդաղ քայլերով բարձրանում էին, այնքան իրարով տարուած, որ չէին էլ մտածում թէ ինչ կասէին Բերւալի ընկերներն իրենց մասին:

Սյժմ նրանք չէին կամենում խօսել, բայց, նախ քան բաժանուելը, հարկաւոր էր խանգարել լուութիւնը:

— Մնաս բարև, իմ սիրելի, մինչև վաղը:— Շնչաց մեծ գծուարութեամբ Փրանսիներտը, թովիչ ժպտով թազցնելով բաժանման տխրութիւնը.— Ես փախչում եմ, որովհետև զիտեմ, թէ ինչպէս ես վերաբերում ծառայութեանդ: Եթէ ուշանաս՝ ինձ այլևս չես ներիլ...

— Ես այդպէս եմ հասկանում իմ պար-

տակաւնութիւնը պատասխանեց երիտասարդը.— և, բացի այդ, եթէ ճշտապահ լինեմ, պաշտօնս ու դիրքս կբարձրանա: Մի րոպէ մտածիր, ընկերս ամբողջ ութ ժամ հերթապահութիւն է անում: Նրանք ժպտալով սեղմեցին միմեանց ձեռքերն և հրաժեշտ տուին:

Բերւալը՝ տեսնելով, որ իւր սիրուհին գնաց, նկատեց իւր ուշանալը մի քանի րոպէով՝ արագ-արագ անցաւ կայարանի դահլիճը և դուրս եկաւ պլատֆորմ:

Նրա ծանօթ իրերը, ուր ինքն էր աշխատում, առաջին վայրկեանին թւացին շատ տարօրինակ: Բերւալը հասաւ մինչև օպիտակ, կանաչ ու կարմիր գնդերը, որտեղ գտնւում էր նրա զիտանոցը: Այդ զիտանոցը, որ գտնւում էր ոչ այնքան մեծ բարձրութեան վրայ, շինուած էր ապակուց, աղիւսից երկաթից: Նրա առջև բացւում էր փոքրիկ տարածութիւն մինչև երկգծանի երկաթուղու ճանապարհը: Հասնելով զիտանոցի երկաթէ սանդուխտներին՝ Բերւալն արագ բարձրացաւ:

— Հինգ րոպէ ուշացար: Փեսացու, երես ես առել այ դու...

Բերալը ժպտաց, բայց ոչինչ չը պատասխանեց: Նա իւր երջանկութիւնից հպարտանալու չափ գոհ էր: Եւ ծերունու ակնարկներին չկամեցաւ պատահութեանել: Սովորականին պէս նա հարցրեց ծերունուն:

—Ո՛չ մի նորութիւն, բոլորը կարգին է: Եւ, արագ աչքի անցնելով իւր դիտանացը, մօտեցաւ բացուած պատուհաններին: Այդտեղից երևում էր մի ճամբայ, տանում էր մինչև Փարիզ, յետոյ էլ անագին դատարկ տաքածութիւն և աւելի մօտ Շասս փողոցի մասը: Իմանալով, որ Ֆրանսիներտը դեռ չէ հասել կամուրջին, նա անհանգիստ՝ սկսեց սպասել ներան, հաւատացած՝ որ ճանաչելու է ներա նագելի ու բարակ ստուերը սև հանդերձներ մէջ: Բերալը ուղեղը ցրուած՝ լսում էր ընկերոջը, որը պատրաստուում էր գնալու: Եւ, մինչև անգամ, երբ ծերուկը դռնից դուրս էր գնում՝ սիրահարուածը դէպի յետ չնայեց: Միայն ծերուկի վերջին խոսքերը Բերալին սթափեցրեցին:

—Ձարմանալի է, որ դու չհանդիպեցիր այդ երկու կաւռոյներին ասաց ծերուկը:

—Ի՛նչ կաւռոյներ:

—Նրանք, որոնց մասին ես քեզ պատմում էի, (երբ դու մտածում էիր սիրուհուդ մասին) — շարունակեց ծերուկը — Այդ անպիտանները եկան, — պատմում էր ինձ կայարանի ծառայողը, դահլիճն այն նպատակով՝ իբր թէ գնացքի են սպասում: Նրանց յայտնեցին, որ ցառաւօտ գնացք չի լինելու, և որ կայարանը թափառականների համար չէ: Հաւանական է, որ նրանք մտադիր են եղել թալանել կայարանային դրամարկղը: Նրանց այնտեղից վռնդելու համար ստիպուած են եղել ատրճանակներով սպառնալ, միայն այն ժամանակ են կորել այդ շները՝ երդուելով, որ կվերադառնան և վրէժխնդիր կլինեն: Այստեղ, այս անտէր տեղն ամեն ինչ այսպէս է... Էհ եղբայր...

Բերալը՝ մտաբերելով, որ՝ երբ ինքը սիրուհու հետ կամուրջի տակ էին՝ երկու ստուերներ անցան՝ ամբողջ մարմնով սարսուռ զգաց: Խորին վրդովմունքի մէջ, նայելով ճամբին, նա թեքուեց դէպի ծերուկը, որն արդէն իջնում էր սանդուխտներից, և սաստիկ յուզուած հարցրեց.

—Պու ասում ես, որ նրանք երկու հոգի էին:

—Այո, երկու հոգի—նկատեց ընկերը, թուում է, որ նրանք կամուրջի տակ թագ են կացել և հիմա էլ այնտեղ են, որովհետև այնտեղից դուրս գալիս նրանց չեմ տեսել: Իհ, թէև ատրճանանակը գրպանումս է, բայց ես շատ ուրախ եմ, որ ստիպուած չեմ այդ վտանգաւոր ճամբով գնալ: Ոստիկանութիւնն էլ, գիտեա միայն այն ժամանակ է վրայ հասնում, երբ արդէն մի մարդու սպանած են լինում...

Ծերունին հեռանում էր. Բերւալի ականջին էլի միքանի քօսքեր հասան: Հիմա նա կանգնած էր անշարժ, այնպիսի սարսափելի գրութեան մէջ, որ ընկերը չհաւատալով իրեն կլսի, բղաւեց:

—Իհ, լսիր, չչփոթուես. հիմա կանցնի № 567: Բեղ ազդանշան կտան, միքանի բոպէից յետոյ կանցնի նոյնպէս № 415... չչփոթուես հա կրկնում եմ դարցեալ: Ի սէր Աստու արտակարգ գնաձքի ժամանակն է... երկուսին էլ ուշք դարձրո՛ւ...

Ընկերը արդէն հեռու էր. Բերւալը

նրա ասածները չհասկացաւ: Նա դողում էր ամբողջ մարմնով, երբ յիշում էր, որ դուրսը գալարում է խաւար ու ցուրտ գիշերը: Նա մտածեց կանչել ընկերոջը և խնդրել նրան, որպէս զի հասնէր Փրանսիներին և ուղեկցի ներսն, բայց արդէն ուշ էր: Ծերուկը մթութեան մէջ անյայտացել էր, երիտառարդը եթէ ձայն տար՝ ոչոք չէր լսի: Նա կանգնած ջղայնաբար սեղմում էր սանդուխների երկաթէ ցանկապատը: Որքան էր նրա անհանգստութիւնը մեծանում, երբ մտածում էր, որ ինքը մենակ է: Նա շատ աւելի անհանգստացաւ, երբ մտաբերեց ընկերոջ ասածները: Այդ երկու կաւռոշները հիմա կամուրջի տակն են նրանք սպառնացել են վրէժխնդիր լինել... Նրանք սպասում են... Փրանսիներ պետքէ անցնի... Նէ գուցէ հիմա անցնում է: Ա՛խ, նէ ինչու արդէն չէ անցել, ինչու՞ նէ կամուրջի միւս կողմից չէ երեւում: Ամայի ճամբան թուում էր անվերջ: Բերւալն ընտելացած լինելով՝ դաշտերի ընդարձակութեանը՝ հիմա զգաց սև տենդի սարսուռ ու դող: Միայնակ իր պահնորդական պաշտօնում, ինչպէս գմբեթի

վրայ պահապան, Բերւալը առաջին անգամն էր զգուժում տանջանք, չլսելով և չտեսնելով ոչ մի մոբդու... Ընկերոջ ասածները նրան հետևում էին ինչպէս չար դէ և ուղեղի մէջ, ասես մուրճով ծեծուած՝ դառնում էին անմիտ սարսափ:

Նա վճռեց փախչել դէպի կայարանը, յետոյ կամուրջի տակը և, խելագարի նման, նետուեց դէպի դուրս...

Բայց հնչոցը նրան սթափեցրեց, դէպի պարտականութիւն հրաւիրող ձայներ հրամայեց մնալ. Բերւալին իմաց էին տալիս միւս կայարանից դուրս եկող արտակարգ № 567 գնացքի մասին:

Նա ներս մտաւ դիտանոցը՝ աչքը կամրջին յառած շօշափելով ազդանշանի լծակը և բնագոյմամբ շուռ տուեց այն:

Տենդից ազատուածի նման սկսեց մտածել., Սրանից յետոյ կլինի նոյնպէս ուրիշ արտակարգ գնացք, ապա՝ միւսը: Ես չեմ կարող թողնել դիրքս հազարաւոր ճամբորդներ հանգիստ ու անվտանգ են միայն նրա համար, որ ես այստեղ եմ:»

Բերւալը ցնցուեց, երբ լսեց աղմկով մօտեցող գնացքի սուլոցը:

Գնացքը խանգարելով գիշերուայ լուռ-

թիւնը ահեղ սուլելով, արտաշնչելով սև ծուխ, կայծակի պէս սլացաւ ցնցելով սլաքաւորի դիտանոցը: Ապա՝ ինչպէս գալարւող երկար օձ, սողաց դէպի հեռուն աստիճանաբար փոքրանալով, կարճանալով, ծռմուռելով և կազմելով անվերջ-տարածութեան մէջ մի սև կէտ:

Սեղմելով լծակի կոթը՝ Բերւալը զգում էր, որ չի կարողանում դիրքից փախչել, որ իւր վրայ վերցնում է մի մեծ պատասխանատվութիւն: Նա գիտակցում էր իր ամբողջ սարսափի ոյժը և, նայուածքը յետ չդարձնելով, միալար կրկնում էր.

— Ինչու՞ Ֆրանսիսետը գետնացքից դուրս չեկաւ:

Յանկարծ... մթին անցքից սուլոց լսուեց և այնքան ուժեղ էր այդ, որ կարծես թէ գնացքի սուլոց լինէր: Բայց այն այդ տանջալից գիշերին այնպէս հոգեմաշ հնչեց, որ Բերւալը մնաց քաղցած: Այդ սուլոցն աւելի սարսափելի էր՝ քան գնացքի դղրդոցն ու աղմուկը:

Կաւուռչների ազդանշանն էր այդ, որ մի սև ոճիր էր նախագուշակում: Սակայն ո՞վ էր մօտեցողը:

Բերալի դողդողացող ձեռքը թողեց լծակի կոթը և հուպ տուեց էլեկտրականի կոճակը, որը ծառայում էր միևս կայարանը հասնող գնացքի մասին իմաց տալու համար. Անգղայաբար շարժեց միևս լծակի կոթը, որը պատրաստ էր փոքրիկ անգգուչուլթիւնից չուռ գալու: Բայց իւր ամբողջ էութեամբ, աչքերը յառած և անողորմագին ճմլուող տանջալից սրտով նա կամուրջի մօտ էր վերացել:

Հնչակը զնգզնգաց: Բերալին թուաց, որ լծակի սառնութիւնն անցաւ իւր մարմնի մէջ և նրան ամբողջովին դարձրեց մի կտոր սառոյց:

Սարսափից քարանալով, բայց դարձեալ չթողնելով լծակի կոթը, նա տեսաւ լապտերի լուսաւորութեամբ մարդկային երկու կերպարանքներ, որոնք կամուրջի տակից թռան և սկսեցին մօտենալ ինչ որ բանի:

Անցաւ երկրորդ գնացքը, բայց Բերալն այն չտեսաւ. Նա դիտում էր երկու մարդկային կերպարանքի: Յանկարծ նա նկատեց աւելի վայելչակազմ ստուեր Ծրանսինետը սև հագուստի մէջ:

Հէնց որ երկաց ստուերը՝ երկու տղամարդիկ յարձակուեցին նրա վրայ. կարճատև մենամարտութիւն, արագ խեղդուողի ճիչ և նոյնպէս արագ վերջաւորութիւն:

Երեք ստուերներից մէկը՝ ամենից փոքրը՝ քարացաւ չը շարժուելով տեղիցը և ամբողջ ծանրութեամբ ընկնելով գետին: Միւս երկուսը թեքուեցին այդ սև ստուերի վրայ, խուզարկեցին, թողին ու փախան:

Բերալը կատաղութիւնից և սարսափից մռնչալ էր կամենում: Բայց նրա չորացած կոկորդից ձայն չի դուրս եկաւ: Մինչև անգամ նա չկարողացաւ արտասանել:

— Ծրանսինետին... ներան սպանում են'.. ներան մորթեցին...

Նա կանգնած էր հեկեկալով և ազդանշան էր տալիս անգղայաբար շարժելով իւր լծակները, որպէսզի անվտանգ լինեն հազարաւոր կեանքեր՝ իրեն թեկուզ անհարազատ և ոչ սիրելի... Իսկ այդ բոլորին սպանում էին ներան, որն իր համար ամեն ինչ էր, որին նա պաշտում էր՝ ներան, իր հարսնացուին,

կնոջը, իր կեանքն անգիրն...

Նրան թւում էր, թէ խելքը թռցնում է: Նա մտածում էր թողնել, որ գնացքը, այն գալարւող սև հրէշը, գնայ ականի մէջ, ջաղջախէ սրիկայ մարդասպաններին: Բայց ձեռքը յիշեցնում էր նրան այն, ինչ բանականութիւնն էր մոռացել: Ձեռքն անգիտակցաբար շարժեց լծակը, երբորդ գնացքն էլ ապահով եկաւ անցաւ և անյայտացաւ միւսների պէս ինչպէս հողմ:

Վագոնների մէջ անհոգ ու հանգիստ նստած ճամբորդները տարւում էին: Դուրսը կատարւող ոճիւրը նրանց չէր վրդովում, նրանք չէին տեսնում այն...

Բերւալն այդ ըտպէին զգաց մի ատելութիւն դէպի բոլոր նրանց, որոնց ինքը պահպանում էր գիշերի փորձանքներից և որոնք ննջում էին այնպէս անվրդով՝ մուշտակների մէջ փաթաթուած և համոզուած ու առանց կասկածի իրենց ապահովութեան:

Նրանք մինչև անգամ չէին երեւակայում, որ իրենցից միայն մի քանի քայլ հեռու մարդիկ մորթում, սպանում էին այն տղամարդի հարսնացուին, որի

սիրելին, պաշտող փեսան, դիտանոցում, քարացած սարսափից, իր կեանքի գնով ջանում էր անվտանգ ու ապահով դարձնել նրանց ուղին, սլացնում նրանց դէպի այն ամենը, որոնք այնպէս թանկ էին նրանց համար: Իսկ այդ նոյն մարդը դիրքի մէջ անշարժ ականատեսում էր սիրունու վախճանին:

Բերւալի հոգու մէջ հանգել էր արդէն ատելութիւնը, որ այնպէս կրծում էր նրան քիչ առաջ...

Առաւօտեան երկաթագծային վերահակիչին՝ երբ գննում էր ուղին՝ Բերւալը կանչեց ու յայտնեց, որ ինքը հիւանդ է և կայարանապետից խնդրում է իրեն տեղապահ տալ:

Քառորդ ժամից յետոյ, ոչոքի չպատմելով բոլոր այն տանջանքների մասին, որ ինքն էր կրել այդ սարսափելի գիշերին դէմքն այլայլուած՝ նա կայարանից արագ դուրս եկաւ: Ծառայողներից մէկը կանչեց նրան.

— Էյ, Բերւալ, դուք չը գիտեք, որ ձեր ընկերուհին ձեր գնալուց յետոյ վերադարձաւ յետ, որովհետև նկատել էր երկու կառույների՝ կամուրջի տակ:

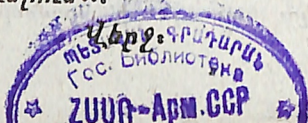
Նէ եկաւ և խնդրեց, որ իրեն ուղեկցենք: Այդ միջոցին, բարեբախտաբար, ձեր դիտանոցի ընկերը և երկու բանտոր հէնց տուն էին դառնում և ուղեկցեցին ներան: Վատ էլ չեն արէլ: Ինչ որ մէկին, որը քսան ընկերից յետոյ վրձուել էր կամուրջի տակով անցնել, առաւտը սպանուած են գտել: Հիմա ոստիկանութիւնը ոտքի է կանգնել: Չեր հարսնացուին յաջողուել է այդ փորձանդից խոյս տալ:

Բերւալը, մահու չափ գունատսւած՝ ընկաւ աթոռի վրայ: Յետոյ, արագ վեր ցատկելով, սլացաւ ինչպէս քամի:

Միայն այն ժամանակ, երբ նրա սառը, դողդոջուն շրթունքները զգացին Ֆրանսինի տաք ու ժպտուն շրթունքներին հպուելը, Բերւալը ոյժ ունեցաւ ասել.

— Ինչպիսի տենդ, Ֆրանսինետ: Ինչպէս ես չըխելազարուեցի այն ցաւից, որ ես գիչերս կրեցի...

Ահ... դու իրաւացի ես, թանկագին, աննման հրեշտակս, հարիւր հազար անգամ իրաւացի, սէրն նըջանկութիւն է բերում...

4892

arm
5945

54

ԳԻՆԵԵ 1 կոպ.

Գումարով գնողներին 20% զեղչ. Ա.Ն.Ս.
ժամանակ գիմել հրատարակչին Թ.Ֆ.Ի.Ղ.
Տպարան Վրաց Հրատար. Ընկերութ.

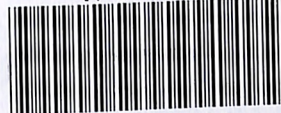
ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ԿՆՏԱԿՆԵՐԱԿԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

84
Ֆ-74

6984500

20 0 1 2013

<< Ազգային գրադարան

NL0014869

